

DR **URSZULA SOKOŁOWSKA**

<https://orcid.org/0000-0003-2449-4124>

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu „Polityka i politycy w prasie XX i XXI w.” pt. „Kobiety i wybory parlamentarne”, Białystok 14–16 czerwca 2019 r.¹

W dniach 14–16 czerwca 2019 r. w Białymstoku odbyła się IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Polityka i politycy w prasie XX i XXI w.* pt. *Kobiety i wybory parlamentarne*. Konferencja została zorganizowana przez Zakład Historii XIX w. i Ruchów Społeczno-Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku oraz Stowarzyszenie Instytut Studiów Kobięcych. Wydarzenie zostało objęte honorowym patronatem Rektora Uniwersytetu w Białymstoku prof. dr. hab. Roberta Ciborowskiego, Wojewody Podlaskiego Bohdana Paszkowskiego oraz Marszałka Województwa Podlaskiego Artura Kosickiego. Celem ogólnopolskiej konferencji naukowej była dyskusja na temat stanu badań nad miejscem kobiet w polityce w przestrzeni dziejów, w szczególności ich udziału w wyborach.

Wydarzeniem towarzyszącym tej konferencji było uroczyste otwarcie wystawy „Podwójnie wolne. Prawa polityczne kobiet 1918”, które odbyło się 14 czerwca 2019 r. na Placu Syntezy w kampusie Uniwersytetu w Białymstoku. Po wernisażu nowoczesnej wystawy plenerowej Instytutu Pileckiego, ukazującej historię chrześcijańskich demokratek, feministek i rewolucjonistek, których działalność przyczyniła się do przyznania praw

¹ IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Polityka i politycy w prasie XX i XXI w.* pt. *Kobiety i wybory parlamentarne*, Białystok, 14–16 czerwca 2019 r. – zadanie finansowane w ramach umowy nr 729/P-DUN/2019 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę, przy wsparciu Województwa Podlaskiego i Stowarzyszenia Instytut Studiów Kobięcych.

wyborczych Polkom w 1918 r., nastąpiła inauguracja obrad konferencyjnych w Uniwersyteckim Centrum Kultury.

Spotkanie rozpoczęło powitaniem uczestników i gości przez pomysłodawczynię cyklu konferencji *Polityka i politycy w prasie XX i XXI w.* – dr hab. Małgorzatę Dajnowicz, prof. UwB, kierownika Zakładu Historii XIX w. i Ruchów Społeczno-Politycznych UwB oraz prezes Stowarzyszenia Instytut Studiów Kobietych. Inicjatorka wydarzenia podkreśliła ogromne zadowolenie z powodu niesłabnącego zainteresowania tematyką kobiecą. Następnie głos zabrali: prorektor ds. nauki UwB – prof. dr hab. Izabela Świącicka; dziekan Wydziału Historyczno-Socjologicznego UwB – dr hab. Joanna Sadowska, prof. UwB; dyrektor Instytutu Historii i Nauk Politycznych UwB – dr hab. Jan Snopko, prof. UwB oraz dyrektor Instytutu Pileckiego – dr Wojciech Kozłowski, którzy uroczystie przywitani wszystkich zebranych. Jednocześnie zgodnie wyrazili uznanie dla organizatorów tego cyklicznego wydarzenia, podkreślając wysoką wartość naukową corocznych spotkań.

Pierwszą część obrad, moderowaną przez dr hab. Małgorzatę Dajnowicz, prof. UwB, otworzył referat prof. dr hab. Alicji Gałczyńskiej z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach pt. „Posłowie czy posłanki? O nazwach pierwszych polskich parlamentarzystek”. Prelegentka zwróciła uwagę na funkcjonujący współcześnie pogląd, iż język polski faworyzuje mężczyzn. Starła się przedstawić przyczyny historyczne takiego postrzegania polszczyzny. Wyjaśniała, że nasz język ojczysty sprzed początków XX w. nie potrzebował żeńskiego odpowiednika formy „poseł”, ponieważ kobiety uzyskały pełnię praw wyborczych w 1918 r. Autorka przedstawiła także szczegółową analizę wyrazów, którymi na początku XX w. określano kobiety wybrane do polskiego sejmiku.

Jako druga wystąpiła prof. dr hab. Agnieszka Szudarek z Uniwersytetu Szczecińskiego, przedstawiając referat pt. „Pierwszy raz przy urnie wyborczej. Prasa szczecińska wobec udziału kobiet w wyborach do Zgromadzenia Narodowego w Niemczech w styczniu 1919 roku”. Prelegentka, wykorzystując analizę zawartości takich periodyków jak: „Pommersche Tagespost”, „Stettiner Abendpost”, „Ostsee Zeitung”, „Volksbote” oraz „Stettiner Hausfrau”, starała się odpowiedzieć na szereg pytań, m.in. Jak ówczesna prasa związana z głównymi siłami politycznymi w Niemczech włączyła się w mobilizowanie kobiet do udziału w wyborach?

Następnymi referentkami były prof. dr hab. Lidia Michalska-Bracha i prof. dr hab. Marzena Marczevska, reprezentujące Uniwersytet

Jana Kochanowskiego w Kielcach. W swojej prelekcji pt. „Lwowianki wobec równouprawnienia kobiet. Trzy historie” ukazały analizę trzech wybranych kobiecych biografii: Zofii Romanowiczówny (1842–1936), Marii Dulebianki (1861–1919) oraz Łucji Charewiczowej (1897–1943). Prelegentki zwróciły uwagę, że każda z zaprezentowanych lwowianek była przedstawicielką swoich generacji, jednocześnie wpisując się w panujący model emancypacyjnych dążeń kobiet. Dodatkowo społeczne dokonania opisywanych działaczek, ich naukowe kariery i osobiste doświadczenia były znakomitym odzwierciedleniem ówczesnych postaw kobiecych, przekonań, dylematów oraz trudnych wyborów życiowych.

W kolejnym referacie pt. „Agitacja obywatelska na łamach «Kobiety Współczesnej» w latach 1927–1934” prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach przybliżyła uczestnikom konferencji działalność redakcji „Kobiety Współczesnej” w zakresie aktywizacji politycznej Polek. Emilia Grocholska, redaktor naczelna periodyku, wraz ze swoim zespołem poprzez publikowanie odpowiednich materiałów prasowych prowadziła nieprzerwanie agitację na rzecz równouprawnienia kobiet. Na łamach czasopisma informowano o życiu politycznym kobiet na świecie oraz zachęcano Polki do wzięcia udziału w wyborach do sejmu, senatu oraz organów samorządowych. Krótka przerwa kawowa poprzedziła kolejny panel konferencyjny, który moderowany był przez prof. dr hab. Jolanę Chwastyk-Kowalczyk.

Drugą część obrad zainaugurowało wystąpienie prof. dr hab. Jana Ryszarda Sielezina z Uniwersytetu Wrocławskiego pt. „Ścieżki kariery i działalność społeczno-polityczna kobiet w PSL i SL (1945–1947)”. Prelegent zwrócił uwagę, że kobiety już podczas okupacji angażowały się w działalność konspiracyjną w strukturach ruchu ludowego, m.in. współuczestniczyły w tworzeniu prasy ludowej oraz współorganizowały redakcje, drukarnie i sieć kolportażu. Referent przedstawił słuchaczom zachowania kobiet, które świadczyły o ich determinacji i poświęceniu w zakresie działalności społeczno-politycznej.

Ostatnie wystąpienie pierwszego dnia obrad wygłosiła dr Maria Bauchrowicz-Tocka, redaktor łomżyńskiego tygodnika „Kontakty”. W swoim referacie pt. „Kobiety wobec wyborów do Sejmu Ustawodawczego na łamach prasy” zaprezentowała postawy polityczne kobiet. Jak podkreślała, pretekstem do podjęcia badań na temat zaangażowania kobiet w wybory była postać Marii Moczydłowskiej, urodzonej w Łomży,

jednej z ośmiu pierwszych posłanek do Sejmu Ustawodawczego. Ponadto dr Maria Bauchrowicz-Tocka przybliżyła uczestnikom konferencji tematykę wyborczą prezentowaną na łamach prasy regionu łomżyńskiego.

Po zakończeniu drugiej części obrad otwarto dyskusję nad wygłoszonymi referatami. Prelegenci i uczestnicy konferencji przedstawili swoje wnioski, uwagi oraz spostrzeżenia dotyczące poruszanej problematyki.

Drugi dzień konferencji rozpoczęto panelem konferencyjnym moderowanym przez prof. dr hab. Agnieszkę Szudarek. Obrady otworzyło wystąpienie prof. dr hab. Magdaleny Mikołajczyk, reprezentującej Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, pt. „Determinanty szans wyborczych i aktywności parlamentarnej kobiet w III RP”. Referentka, mając na uwadze, iż we wszystkich siedmiu kadencjach polskiego sejmu po 1991 r. i sejmie kontraktowym parlamentarzystki stanowiły jedynie 18%, przedstawiła uczestnikom konferencji determinanty wpływające na udział kobiet w niższej izbie polskiego parlamentu. Mówiła m.in. o uwarunkowaniach demograficznych, politycznych oraz kulturowych, które ograniczają lub zwiększają szanse wyborcze kobiet na polskiej scenie politycznej.

Kolejną prelekcję wygłosiła dr Edyta Chrobaczyńska-Plucińska, również z Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, pt. „Posłanki na Sejm PRL II kadencji (1957–1961) – cechy socjopolityczne i aktywność poselska”. Autorka referatu zaprezentowała sylwetki posłanek na Sejm PRL II kadencji z uwzględnieniem różnorodnych kryteriów, m.in. wieku, wykształcenia, zawodu, orientacji politycznej, a także przynależności do klubów i kół poselskich. Jednocześnie ukazała obszary działalności opisywanych kobiet, analizując ich aktywność w wybranych komisjach parlamentarnych, treść składanych interpelacji oraz zagadnień poruszanych w przemówieniach sejmowych.

Następny referat pt. „Propaganda wyborów parlamentarnych w prasie Ligi Kobiet. Wybrane przykłady” przedstawiła dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk z Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie. W wystąpieniu mówiła o tym, że głównym celem Ligi Kobiet, utworzonej w 1945 r. jako Społeczno-Obywatelska Liga Kobiet, była praca ideowo-wychowawcza wśród kobiet. Zwracała szczególną uwagę, iż do tego rodzaju działalności wykorzystywano prasę Zarządu Głównego Ligi Kobiet, w szczególności dwa periodyki: „Poznajmy Prawdę” i „Naszą Pracę”, w których zamieszczano najwięcej publikacji dotyczących problematyki wyborów parlamentarnych.

Dwa ostatnie referaty zamykające obrady drugiego dnia wygłosiły doktorantki Wydziału Historyczno-Socjologicznego UwB. Magister Justyna Zajko-Czochańska przedstawiła prezentację pt. „Kobiety i wybory na łamach «Przyjaciółki» (1956–1976)”, podczas której szczegółowo omówiła wyniki analizy wybranych wydań periodyku. Swoimi badaniami objęła przekazy prasowe publikowane w „Przyjaciółce” w numerach ukazujących się przed kolejnymi wyborami parlamentarnymi i do rad narodowych oraz po nich. Prelegentka zwróciła szczególną uwagę na intensyfikację zagadnień politycznych w okresie okołowyborczym.

Z kolei mgr Agnieszka Drozdowska wygłosiła referat pt. „Liderki Ligi Kobiet Polskich wobec wyborów w latach 80. (w świetle «Naszej Pracy»)”. Doktorantka przybliżyła słuchaczom postawę czołowych członkiń Ligi Kobiet Polskich wobec wyborów parlamentarnych, prezentowaną w kolejnych wydaniach miesięcznika Zarządu Głównego Ligi Kobiet Polskich u schyłku Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Zauważyła, iż liderki tej masowej organizacji kobiecej na łamach „Naszej Pracy” postulowały zagadnienia równości płci, jednocześnie starając się uzyskać poparcie dla swojej działalności politycznej.

Obrady drugiego dnia zostały zakończone blisko godzinną dyskusją merytoryczną na temat wygłoszonych referatów. Prelegenci mieli okazję odpowiedzieć na liczne pytania, pozostali uczestnicy mogli zaś poszerzyć swoją wiedzę o interesujące zagadnienia.

W programie obrad plenarnych pierwszego i drugiego dnia przewidziane były wystąpienia przedstawicieli lubelskiego ośrodka naukowego, którym nie udało się przybyć na niniejszą konferencję. Pomimo swojej nieobecności artykuły autorstwa: prof. dr hab. Ewy Maj pt. „Wzorzec parlamentarzystki w prasie dla kobiet w Polsce międzywojennej”; dr hab. Anety Dawidowicz pt. „Aktywność polityczna parlamentarzystek Narodowej Demokracji (1919–1939)”; dr hab. Eweliny Podgajnej pt. „Agitacja wyborcza kobiet na łamach prasy ruchu ludowego w dwudziestolecium międzywojennym”; dr Anny Szwed-Walczak pt. „Obraz wyborów kontraktowych w Polsce na łamach prasy dla kobiet” oraz mgr. Łukasza Jędrzejskiego pt. „Obraz wyborów do Sejmu w 1957 roku w publicystyce «Kobiety i Życia»” zostały złożone do publikacji w materiałach pokonferencyjnych.

Trzeciego dnia konferencji 16 czerwca 2019 r. obrady zostały przeniesione z Uniwersyteckiego Centrum Kultury do siedziby Podla-

skiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Z pierwszym referatem pt. „Liga Kobiet i wybory parlamentarne lat 50. i 60. (w świetle «Naszej Pracy»)» wystąpiła pomysłodawczyni konferencji z cyklu *Polityka i politycy w prasie XX i XXI w.* – dr hab. Małgorzata Dajnowicz, prof. UwB. Prelegentka na podstawie analizy zawartości kolejnych wydań biuletynu informacyjnego Ligi Kobiet przybliżyła uczestnikom konferencji stosunek największej organizacji kobiecej okresu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej do wyborów parlamentarnych. Zwróciła szczególną uwagę, iż na łamach periodyku Zarządu Głównego Ligi Kobiet zachęcano kobiety do udziału w wyborach oraz komentowano ich aktywność polityczną. W „Naszej Pracy” większość publikowanych materiałów prasowych miała charakter polityczny, co świadczyło o tym, że periodyk stanowił swoistą tubę propagandową organizacji.

Kolejne wystąpienie dr. hab. Adama Miodowskiego, prof. UwB, pt. „Aktywność parlamentarna posłanek-członkiń Ligi Kobiet na forum Sejmu Ustawodawczego w świetle sprawozdań stenograficznych z posiedzeń izby i relacji prasowych (1947–1952)” także dotyczyło działalności politycznej kobiet związanych z największą organizacją kobiecą w Polsce po II wojnie światowej. Referent zaprezentował postawy polityczne posłanek-członkiń Ligi Kobiet, zauważając, iż wiele z nich wykazywało się wycofaniem i biernością w zakresie działalności sejmowej. Na podstawie analizy sprawozdań stenograficznych oraz posiłkując się publikacjami prasowymi, starał się poznać przyczyny takiego stanu rzeczy. Zauważył, że reprezentacja kobiet w parlamencie nie była dostatecznie silna, aby w okresie stalinizmu wyrażać rzeczywiste potrzeby Polek.

Następną prelegentką była dr Urszula Sokołowska z Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, która zaprezentowała referat pt. „Wybory parlamentarne lat 70. XX w. na łamach «Kobiety i Życia»”. Autorka podkreśliła, iż w analizowanym okresie liczba publikowanych materiałów dotyczących polityki ulegała znaczącym zmianom. Intensyfikacja tematyki politycznej uzależniona była od konkretnych wydarzeń i zjawisk zachodzących w kraju. Najwięcej tekstów na temat zagadnień politycznych zamieszczano w periodyku przy okazji kolejnych wyborów parlamentarnych, a charakter publikowanych materiałów prasowych był podobny. Referentka wyróżniła wśród nich m.in. artykuły informacyjne oraz podejmujące problematykę niskiego udziału kobiet w polityce, których celem było zachęcanie Polek do zaangażowania w sferę polityczną.

Wystąpienie dr Urszuli Sokołowskiej było ostatnim podczas IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej z cyklu *Polityka i politycy w prasie XX i XXI w. pt. Kobiety i wybory parlamentarne*. Obrady zakończyła merytoryczna dyskusja podsumowująca trzydniową konferencję. Główna inicjatorka niniejszego wydarzenia naukowego dr hab. Małgorzata Dajnowicz, prof. UwB, podziękowała wszystkim uczestnikom spotkania oraz wyraziła zadowolenie z powodu wysokiego poziomu merytorycznego i różnorodności zaprezentowanej tematyki. Podkreśliła, iż ma nadzieję na dalszą owocną współpracę w zakresie upowszechniania szeroko rozumianej kwestii kobiecej w Polsce.